

LESNÍK JAKO DOKTOR LESA - ŘEŠÍ PREVENCI A BOJUJE S NEDUHY

OCHRANA LESA

Autoři textu: Ing. Alice Palacká,
Ing. Lada Matoušková Prylová

Ochrana lesa je lesnický obor, který usiluje o zachování a zlepšování zdravotního stavu lesů. Takové lesy pak mohou zajišťovat nejen pravidelné a soustavné zásobování dřevem, ale zároveň podmiňují ostatní užitečné služby lesa. Neslouží ovšem jen lesnictví, ale také krajině a tím celé společnosti. Ekonomové toto nazývají pozitivní externalitou. Což je taková činnost, která sice není základem daného odvětví, ale zdarma poskytuje benefity pro ostatní.

Největší část ochrany lesa je prevence. To znamená, že lesníci se snaží, aby les byl co nejodolnější a také, aby při poškození byl schopen se brzy obnovit. Nutností je eliminovat množství atraktivního materiálu, to znamená napadeného dříví, na kterém by se škodliví činitelé mohli namnožit a ohrožovat potom i zdravé porosty.

Okus. Foto: Eliška Trnková

Oplocenka. Foto: Petra Kulhanová

Lesníci tedy les chrání a pečují o něj během celého jeho života, což je více než 100 let. Snaží se bojovat se všemi škodlivými vlivy, které by mohly les oslabit nebo zcela zničit.

Asi vás nepřekvapí, že lesu škodí třeba hmyz, jistě znáte „kůrovce“ (správně se jmenují lýkožrouti a je jich více druhů) nebo dřevokazné houby. Lesu ale škodí i zvěř. Ta totiž ráda okusuje malé stromky a ty pak špatně rostou nebo i úplně zahynou. Škody mohou napáchat i rozmary počasí jako je velké sucho, vítr nebo těžký sníh. A v neposlední řadě i člověk, pokud poškodí stromy koly auta či čtyřkolky.

Ochrana mladých stromků. Foto: Stanislava Bulantová

CO TEDY LESNÍCI PRO ZDRAVÝ LES DĚLAJÍ?

- **Pečují o jeho vitalitu** - protože jen zdravé a stabilní lesy jsou odolné.

Podporují přirozenou obnovu tím, že odstraněním jednotlivých stromů vytvoří slunná místa, kde se lépe vyvíjejí semenáčky z plodů okolních stromů. Potlačují buřň (byliny a nežádoucí dřeviny), které stromům berou světlo, vláhu, živiny, prostor. Pečlivě vybírají kvalitní sazenice, které odpovídají danému stanovišti. Rozmístění a kombinace druhů sazenic po pasece také není náhodné.

- **Podporují jeho zdravý růst.**

Postupným odstraněním okolních stromů vytváří prostor pro další růst vybraných jedinců. Tedy lesník neustále sleduje porost, když zjistí, že si stromy vzájemně konkurují, a tím se oslabují, některé z nich odstraní. Tomuto procesu se říká výchova.

Lapače. Foto: Archiv ÚHÚL.

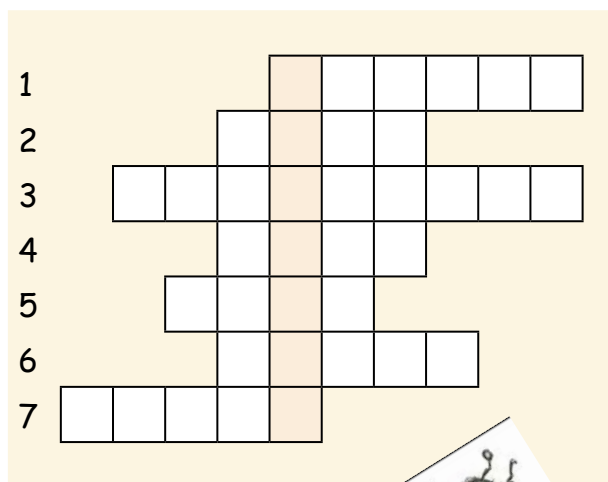
- **Sledují množství škůdců** pomocí nejrůznějších technik. Příkladem je lapač (černý box, který často vidíte na pasece) pro monitorování různých druhů lýkožroutů tedy „kůrovců“. Aby lesníci věděli, jaká opatření musí udělat, aby mohli les chránit.

- **Snižují množství škůdců** tak, aby nedocházelo k hospodářským ztrátám. Odchytávají hmyz, hlodavce. Podporují přirozené nepřátele škodlivých organismů. Tyto škůdce je třeba omezit. Ne zcela zlikvidovat, to by bylo proti zásadám takzvané integrované ochrany lesa, kterou lesníci pečlivě dodržují.

- **Odstraňují ohniska nákazy.** Třeba tím, že odstraňují biologický materiál – např. napadené stromy, na kterých by se škodliví činitelé mohli množit.

VYLUŠTI KŘÍŽOVKU a zjistíš, jak se lidově říká broukovi, kterého vidíš na obrázku.

Víte, proč se mu tak říká?

1. MLÁDĚ JELENA
2. NOČNÍ MOTÝL
3. ČERNÉ OVOCE V LESE, CO MÁ TRNY
4. BODAVÝ HMYZ
5. NOČNÍ PTÁK
6. STROM SE ŠÍŠKAMI ROSTOUCÍMI VZHŮRU
7. UŠATÉ LESNÍ ZVÍŘE S PELECHEM V TRÁVĚ

Lýkožrout smrkový. Foto: Archiv VÚLHM

Ptačí budka poskytuje ptactvu ochranu a to na oplátku chrání les proti hmyzím škůdcům.
Zdroj: www.semenarskyzavod.cz

Jelen lesní.
Foto: Tomáš Vlasák, www.royalnature.cz

- **Brání mechanickému poškození stromů.** Usilují a kontrolují, aby byly dodržovány technologické postupy při kácení a zejména dopravě dříví. Brání vjezdu motorových vozidel do lesa. Mohlo by dojít k poškození kůry stromu, povrchových vrstev lýka, případně i dřeva, snížení mechanické pevnosti kořenového systému a zhoršení dostupnosti vody a živin. V místě poranění může vniknout do dřeviny infekce. Dřevina tak může být napadena dřevokaznou houbou, je oslabena její stabilita a hrozí zlomy a vývraty či následné napadení dalšími škůdci.

- **Chrání stromy před zvěří.** Aby zvěř neokusovala či jinak neničila malé stromky a les mohl růst. Lesníci chrání buď každý stromek zvlášť nátěrem (říkáme mu repelent), který zvěř odpuzuje, nebo ochranným obalem (takový plůtek či tubus kolem každého stromku). Nebo staví ploty kolem zalesněné paseky (nazýváme je oplocenkami) a tím zajistí ochranu více stromkům najednou. Podobně ochraňují i větší stromy třeba ovazováním větvemi nebo plastovými ploty či nátěry. Také usilují o vyrovnaný stav mezi množstvím zvěře a možností krajiny ji uživit.

Sazenice ošetřená repelentem.
Foto: Archiv ÚHÚL

Polomy. Foto: Stanislava Bulantová

- Při výsadbě stromů pamatují na **ochranu proti bořivým větrům, sněhu, námraze, lavinám.** Les prořezávají, aby stromy měly větší stabilitu. A vysazují odolnější dřeviny proti směru převládajících větrů.
- **Brání požárům.** Kontrolují, aby v lese nevznikl oheň. V ohrožených lokalitách udržují pásy bezlesí a listnáčů nebo pravidelně orané plochy. Dbají na zpřístupnění porostů cestami, průseky, porostní strukturou, aby se do porostu v případě nutnosti požární technika mohla dostat.

NÁMĚTY NA AKTIVITY

Pasti na klikorohy. Velké nebezpečí pro mladé stromky představují brouci klikorozi, kteří okusují kmínky a stromy pak chřadnou nebo uschnou. Jedna z metod, jak se jim bránit je pokládání pastí ve formě lapacích kůr. Více o klikorohovi na <https://bit.ly/KLIKOROH>.

Na procházce v lese udělejte s dětmi na čtvrtku frotáž kůry. Pak se čtvrtka přehne a dovnitř si děti namalují větvíčku jehličnanu a chyceného klikoroha. Z pasti uděláte snadno taštičky - děrovačkou udělejte u volných stran otvory a provlečte jimi provázek.

V terénu ve spolupráci s lesním pedagogem mohou dát do přeloženého papíru jehličnatou větvíčku a přikrýt drnem u paty pařezu nejlépe napříč pasekou, jako skutečné pasti na klikorohy.

Klikoroh borový. Zdroj: www.atlasposkozeni.mendelu.cz

Okus stromků zvěří. Proti okusu zvěří chrání lesníci sazenice nebo i nálet oplocenkou. Děti se v kruhu chytí za ruce a představují plot oplocenky. Několik dětí představuje zvěř a snaží se dostat dovnitř oplocenky.

Dřevokazné houby. V lese se nacházejí houby, které rozkládají mrtvé dřevo (pařezy, větve), ale také ty, které napadají živé stromy. Při procházce lesem hledejte, co nejvíce druhů plodnic dřevokazných hub a udělejte si z nich ve škole výstavku. Pomocí atlasu nebo konzultace s lesníkem nebo mykologem zkuste určit, které jsou hniložijné (neškodí, živí se mrtvým dřevem) a které parazitické. Poznáte, které jsou jedlé a které léčivé? Ty, které se vám líbí, si nakreslete.

Ohryz habru jelenem. Zdroj: www.atlasposkozeni.mendelu.cz

Poškozený smrk. Foto: Eliška Trnková

Dřevokazné houby. Foto: Archiv ÚHÚL

Divné stromy. Napadené stromy často vykazují nějaké neobvyklé změny. Na vycházce hledejte stromy, které jsou nějak změněné. Našli jste stopy poškození, neobvyklé výrůstky, smolení, otvory, pomalování bahnem, odřenou kůru... Nakreslete si je, nebo vyfoťte. Konzultujte s lesníkem, co by mohlo být příčinou.